

TANULÓI TEVÉKENYSÉG	TANÁRI TEVÉKENYSÉG – SZÜKSÉGES IDŐ MUNKAFORMA – RÖGZÍTÉSRE KERÜLŐ ISMERETEK	MÓDSZERTANI MEGJEGYZÉSEK
<p>Az ÓRA CÍME: TOTÁLIS RÁDIÓZÁS Az ÓRA CÉLJA: Bemutatni a rádiós propaganda hőskorát a totális diktatúrák és a II. világháború közegében, ízelítőt adni a magyar rádiózás történetéből SZERZŐ: Jéga-Szabó Krisztina</p>		
<p>TERROR ÉS RÁDIÓ</p> <p>1. Feladat: Mi jut eszetekbe a terror fogalmáról?</p> <p>A tanulók 4 fős csoportokban ülnek és sorban mondják egymásnak asszociációikat, előzetes ismereteiket. (1 perc)</p> <p>A diákok szabadon, önkéntes alapon elmondhatják a véleményüket! (3 perc)</p>	<p>Egy elemző így értékelte a Világok harca rádiójáték keltette nevezetes pánikot és botrányt 1938-ban: „Az évszázad hírsztorija: egy esemény, amely értelmes emberek minden eddig leírt szavánál jobban segítette megérteni a hitlerizmust, a mussolinizmust, a sztálinizmust, az antiszemitizmust és napjaink sokféle más terrorját.” (Dorothy Thompson)</p> <p>Szóforgó (2 perc)</p> <p>Pókhálóábra (3 perc)</p> <p>Mi a közös azokban a politikai rendszerekben, amelyeket az idézet említ? Párhuzamosan ábra készítése a táblára.</p> <p>Lehetséges válaszok: kb. azonos időszakban működtek, egyeduralom, diktatúra, politikai erőszak alkalmazása, háborús propaganda, az antiszemitizmus mindhárom rendszerben szerepel, megfélemlítés, agresszív külpolitika stb.</p>	<p>Ráhangelődés</p> <p>A terror szó hétköznapi értelmét is segít felidézni ez a módszer.</p> <p>Ez az ábra a fogalmak közötti lehetséges kapcsolatokat is feltárja a diákok számára, ezeket néhány szóval az ábrakészítés közben a tanár el is mondhatja. Fontos tantárgyi koncentrációról van szó. A diktatúrák tárgyalása 8.-os tananyag volt, tehát közvetlen előzmény. A diákok előzetes ismereteit tárjuk fel.</p>
<p>A TOTÁLIS HATALMAK RÁDIÓJA A diákok jegyzetelnek (15 perc)</p>	<p>Tanári előadás (15 perc)</p> <p>A fenti totális diktatúrákban az is közös, hogy alattuk a történelemben eddig ismeretlen mértékben éltek a befolyásolás eszközeivel a médiában. Különösen fontos szerepet játszott a rádió, hiszen a mozgóképes filmhíradó csak a moziba járókhoz jutott el, a rádió viszont nagyjából mindenkihez. A Szovjetunióban a falvak közepén felszerelt hangszóróból szólt a rádió. Németországban az olcsó néprádió biztosította, hogy a Führer üzenetei mindenhová eljussanak. A média hatásával kapcsolatban az 1940-es évek végéig a kutatók tehát nem véletlenül gondolták, hogy a média mindenható. A médiakutatók meg voltak győződve arról, hogy a tömegkommunikációs eszközök - elég bölcsen használva - szinte bármire rá tudják venni az embereket.</p>	

TANULÓI TEVÉKENYSÉG	TANÁRI TEVÉKENYSÉG – SZÜKSÉGES IDŐ MUNKAFORMA – RÖGZÍTÉSRE KERÜLŐ ISMERETEK	MÓDSZERTANI MEGJEGYZÉSEK
	<p>Az ún. injekciós elmélet szerint a média befecskendezi az értékítéleteket, viselkedésmintákat, gondolkodási és cselekvési módokat a védtelen közönség fejébe. A nagyvárosok embere, a tömegtársada-lomban élők elszakadtak gyökereiktől, a hagyományos zárt közössé-gektől és így könnyebben befolyásolhatóvá váltak. A kultúra helyett újra a falkaösztön érvényesül, és ez akár elrettentő cselekedetekhez vezethet. A diktatúrák rémtetteit kisemberek milliói hajtották végre, illetve asszisztáltak hozzá. Propagandának hívjuk, amikor politikai üzenetekkel nyíltan vagy burkoltan befolyásolni próbálják az emberek gondolkodását.</p> <p>A sikeres propaganda eszközei közé tartozik például az ellenségkép megteremtése, a valóság eltorzítása és a hazugság. Európa totális államaiban a politikai hatalom korábban ismeretlen mértékben élt a propaganda eszközeivel, elsősorban a rádióra támaszkodva, ezzel is bebizonyítva azt, hogy a modern társadalmakban a törvényhozói, végrehajtói és a bírói hatalmi ág mellé felsorakozott a negyedik hatalmi ág is, a média.</p>	<p>injekciós elmélet- az emberek totális befolyásolása: ideológia, életmód</p> <p>tömegember-nagyváros meglazult emberi kötelek, hagyományok hiánya</p> <p>falka-rémtett</p> <p>politikai propaganda</p> <p>hamis ellenségkép, eltorzított valóság</p> <p>a média a negyedik hatalmi ág</p>
<p>1. Feladat: HITLER KONTRA SZTÁLIN A csoportból valaki olvassa fel a beszédeket, majd közösen válaszoljatok a kérdésekre! (10 perc)</p> <p>1.Miben közös a két megszólalás beszédhelyezete, miben hasonlít a beszélők helyzete? 2.Mivel magyarázzák a háborúban való alulmaradás pozícióját? 3. Mi a céljuk saját népükkel? Mit erősítenek a hallgatóságban? Mire próbálnak hatni? 4. Ferdítenek a valóságon?</p>	<p>Csoportmunka, majd közös megbeszélés (10 perc) Vizsgáljuk meg Sztálin és Hitler rádióban elhangzott beszédének részletét! (10 perc) (ld. példatár: Hitler és Sztálin beszéde)</p> <p>1.Mindketten a pillanatnyi súlyos vereség pozíciójából beszélnek. 2.Az ellenséget okolják a vereségért, és becsmérik is, erkölcstelennek és rossz szándékúnak mutatják be. Mindketten a másik fél ellenséges céljaival magyarázzák magának a háborúnak a kitörését is. 3. A reményt, a hitet, a háborúban való kitaratást, az ideológia összetartó erejét (fajelmélet, illetve kommunizmus) hangsúlyozzák. Saját hibáikat eltussolják. Az emberek legnemesebb érzelmeire próbálnak hatni.</p>	<p>Ebbe a témába csak egy-két tény erejéig kell belemenni, a történelmi szituáció részletes magyarázata nem feladata az órának.</p> <p>4. Sztálin például orvtámadással magyarázza a hadsereg készületlenségét, de ma már bizonyított, hogy tudott az előkészületekről, valamint nemcsak a hadsereg mozgósítása volt nehézkes, hanem hiányozott a szakszerű és tapasztalt irányítás, ugyanis a hadsereg vezérkarának jelentős részét az 1937-38-as nagy terror idején kivégeztette. Hitler bolsevista-angol- zsidó összeesküvésről beszél, mint a háború kiváltó okáról, holott valójában ő rohanta le Lengyelországot és szinte egész Európát, a Szovjetuniót is beleértve.</p>

TANULÓI TEVÉKENYSÉG	TANÁRI TEVÉKENYSÉG – SZÜKSÉGES IDŐ MUNKAFORMA – RÖGZÍTÉSRE KERÜLŐ ISMERETEK	MÓDSZERTANI MEGJEGYZÉSEK
<p>3. Feladat: HÁBORÚS PROPAGANDA PLAKÁTON</p> <p>1. Válasszatok kettőt a háborús propaganda plakátjai közül és értelmezzétek az üzenetét! (10 perc)</p> <p>Megfigyelési szempontok:</p> <ul style="list-style-type: none"> - színek szerepe - figurák elrendezése - feliratok üzenete-nyelvjátékok - képkompozíció, formai elemek <p>2. Mi a kapcsolat a korábban elemzett beszédek propagandaüzenetei és a plakátok üzenete között?</p>	<p>Szakértői csoport és plakátonként egy ember beszámolója (10 perc)</p> <p>Nézzük meg a propaganda működését a képeken keresztül!</p> <p>Lsd. Példatár:</p> <ul style="list-style-type: none"> - háborús propaganda mappa - amerikai propaganda.jpg- a színek erős kontrasztja érvényesül, ferde, aszimmetrikus és dinamikus képkompozíció hangsúlyozza a tett, a cselekvés szükségességét, karikatúraszerű figura és az „ass-ss” szó-játék lealacsonyítja az ellenfelet. - angol propaganda.jpg- a király a nemzet szimbóluma, a fej kiemelkedik a kompozícióból a háttér hiánya miatt is, közvetlenül, szuggesztíven megszólítja a nézőt, rá is mutatva, a néző figyelme saját magára irányul vissza - donald.jpg- ez tulajdonképpen egy rajzfilm reklám, felidézik a színek a Német Birodalom színeit, Hitler alakja paradicsommal a szemén a humor eszközével további utalás a birodalmi szimbólumokra és a figura „fellépéseire”, Donald kacsa pedig az amerikai tengerészet egyenruháját hordja, alakja kontrasztban áll Hitlerével. - német propaganda.jpg- a kar az erő szimbóluma, a kígyó az álnokságé, a marxizmus felirat az ellenséges ideológiára utal, a fekete-fehérvörös kontraszttal operál. A fehér ing a faji tisztaság ideológiai jelentéskörét is megpendíti. - női propaganda.jpg- a piros pöttyös kendő a háziasszony nőies tartozéka, ami ellentétben áll a muszkli férfias jegyével, utalva arra, hogy a nőknek a munkában helyettesíteniük kell a férfiakat. - szovjet propaganda.jpg a vörös és a fekete szín kontrasztjára épül, a szovjet katona alakja dominál, a torzképként megrajzolt Hitler figurával szemben, erőteljes átlós szerkezet a szuronyos puskára irányítja a tekintetet. 	<p>A formanyelvi elemzést azért javasolt csoportmunkában végezni, mert a tanulók egymást kiegészítő háttértudása összekapcsolódik. A tanár feladata itt elsősorban az, hogy reflektáljon a közös tudásra, megerősítést nyújtson és hiányzó konkrét ismeretekben segítsen, például a nyelvi akadályok leküzdésében.</p> <p>2. Érdeemes kitérni arra a problémára, hogy vajon a plakát befolyásolja-e a rádióhallgatóban kialakuló képet.</p>

TANULÓI TEVÉKENYSÉG	TANÁRI TEVÉKENYSÉG – SZÜKSÉGES IDŐ MUNKAFORMA – RÖGZÍTÉSRE KERÜLŐ ISMERETEK	MÓDSZERTANI MEGJEGYZÉSEK
<p>A DADOGÓ KIRÁLY A diákok meghallgatják a felvezetőt, és megnézik a filmelőzetest. (5 perc)</p>	<p>Kiegészítő tanári előadás és filmnézés (5 perc) A nagy diktátorok egyben hatásos közszereplők, némelyikük kiváló szónok is volt. VI. György 1936-52 között Anglia uralkodója, gyermekkorától erősen dadogott. Már a '20-as években az angol trón várományosaként szembekerült a széles nyilvánosság előtti beszéd rémével. Ezt a témát dolgozza fel A király beszéde című angol film, amiben a rádiós megnyilvánulás elsajátítása a modern idők királyának fontos feladata, sőt, a háborús körülmények között alapvető kötelessége lett. Nézzétek meg a film összefoglalóját! Példatár: A király beszéde trailer(2.26)</p>	<p>Ez a történet összefoglalja, más oldalról közelíti meg a problémát. György figurája már feltűnt korábban egy plakáton, a trailerben pedig szerepet kap a kiváló szónoki képességekkel rendelkező Hitler is. Egyúttal a politikai vezetés és a társadalom viszonyának egy pozitívabb képét nyújtja.</p>
<p>„A RÁDIÓ MELLETT EGYÜTT ÉLTÜNK VELE” A diákok meghallgatják az előadást és megnézik a részletet.</p>	<p>Kiegészítő előadás és filmnézés (6 perc) Térjünk rá a magyar rádiótörténet nagy korszakaira! Nálunk a sztálini rendszer mintájára létrejött Rákosi-féle totális diktatúra időszakában, már a II. világháborút követően megvalósult a propagandarádiózás egyeduralma. A politikai ideológia nemcsak a politikusok beszédeiben jelent meg, hanem az élet minden területét áthatotta. Nevezetes eseménye a korszaknak a magyar futballválogatott Anglia elleni 6:3-as győzelme, a legendás Aranycsapat megszületése. Pusztásák működése és a magyar sikerek segítettek levezetni az emberek rendszerellenes feszültségeit, amit egyúttal a szocializmus életképességének igazolására is felhasználtak. A meccset a magyar rádió 1953. november 25-én élőben közvetítette. Nézzetek meg egy filmrészletet a mérkőzésről – pontosabban az adott korról és az akkori hangulatról – a Tímár Péter készítette vígjátékból, mely a 6:3 címet viseli! Főhőse egy futballrajongó köztisztviselési alkalmazott (kukás), aki hozzájut az Aranycsapat volt edzőjének személyes holmijához, köztük egy különleges mezhez, melyet felvéve az visszarepíti őt a mérkőzés idejére, addigra, amikor megszületett. A főszerepben Eperjes Károlyt láthatjátok.</p>	<p>Nemcsak a személyes élményeket hív(hat)ja elő ez a téma, hanem bátorítani is lehet őket a jelennel való összehasonlításra. Eufória, boldogság, ünnepélyesség stb.</p>

TANULÓI TEVÉKENYSÉG	TANÁRI TEVÉKENYSÉG – SZÜKSÉGES IDŐ MUNKAFORMA – RÖGZÍTÉSRE KERÜLŐ ISMERETEK	MÓDSZERTANI MEGJEGYZÉSEK
<p>4. Feladat: A diákok szabadon válaszolhatnak a kérdésekre és elmondhatják észrevételeiket (6 perc)</p>	<p>Példatár: 6:3 Hobo és a film együtt</p> <p>Közös megbeszélés (6 perc) Tipikus helyszíne-e a meccshallgatásnak a kocsmá? Hol van a rádió elhelyezve? Milyen érzésekkel hallgatják az emberek? Mit fejez ki a főszereplő viselkedése? Milyen típusú képek váltakoznak? Mi hordoz még fontos információt a képeken kívül a filmrészletben? Milyen hangulatot sugall a zene, hogyan idézi fel a politikai rendszert, a mozgalmiságot? A továbbiakban vizsgáljátok meg a sport és a propaganda kapcsolatát a dalszöveg értelmezésével.</p>	<p>Az archív és a fikciós színes filmkép montázssorát láthatjuk.</p> <p>A zene és a dalszöveg a képek kerete, olyan, mintha zenei klipet néznénk.</p> <p>Az indulószerűséget mindenképpen hangsúlyozni kell. A menetelésben a május 1-ji felvonulások, a munkásindulók és a Kossuth-nóták hangulata köszön vissza.</p> <p>A szövegeértelmezés kiegészíti és alátámasztja a tanári előadás témáját, és egyúttal a mozgóképsor korábbi elemzését is.</p>
<p>A Hobo-dalszöveg értelmezésének segítségével válaszolnak a feltett kérdésekre. (8 perc)</p> <p>1. Mit ért ez alatt, hogy a „magyar nép szeme”?</p> <p>2. Mit jelent a Don-kanyar, Isonzó és Mohács a magyarok számára? Miért hozható egy sorba a 6:3-mal? Miért kelt vicces hatást ez a felsorolás?</p> <p>3. Értelmezzétek a sport és a munka összefüggéseit: miért éppen a nőkre hat így?</p> <p>4. Kire utal a boldog vezér megnevezés?</p> <p>5. Mit helyettesít a focimeccs, milyen történelmi eseményt?</p> <p>6. Hogyan hat a focieredmény összességében az emberekre, alátámasztja-e ez a filmrészlet hangulatát?</p>	<p>Páros gyakorlat (8 perc) Minden kérdésről más tanuló számol be</p> <p>Példatár: Hobo word.doc</p> <p>1. Csak Szepesi, a legendás sportriporter látta élőben, a magyar nép a rádióban hallgatta a meccset. Az összeforrás kifejezi az egész eseménynyel és annak sikerével való azonosulást, a média totális hatását.</p> <p>2. A nagy történelmi vereségek után végre egy „történelmi győzelem”, ami megtöri a csapások sújtotta magyar sors eddigi történetét. Az '50-es évek ideológiájának fontos eleme volt az erőltetett optimizmus: a fényes szelek</p> <p>3. A nők férfifocisták iránti rajongásával viccelődik.</p> <p>4. Rákosi Mátyás elvtárs, pajtás</p> <p>5. A II. világháborús vereség után, amikor Anglia a győztesek között volt, most végre veszít. A focimeccs a háborút, a csatát helyettesítő köznyelvi metafora.</p> <p>6. Felspanolja, lelkesíti az embereket, a munka egyúttal a rendszer építését is jelenti.</p>	<p>Minél több diák szólaljon meg: a rövid, egyszerű kérdések ezt lehetővé teszik.</p>

TANULÓI TEVÉKENYSÉG	TANÁRI TEVÉKENYSÉG – SZÜKSÉGES IDŐ MUNKAFORMA – RÖGZÍTÉSRE KERÜLŐ ISMERETEK	MÓDSZERTANI MEGJEGYZÉSEK
<p>RÁDIÓFOGLALÁS (2 PERC)</p> <p>A diákok meghallgatják a beszédet.</p> <p>SZABÓ CSALÁD A diákok figyelik az előadást és a végén jegyzetelnek.</p> <p>Jegyzetkészítés – a diákok emlékezetből jegyzetelnek, közben kérdezhetik a tanárt a hiányzó információkról (2 perc)</p>	<p>Rádióhallgatás (2 perc) A rendszer bukásában, az 1956-os forradalomban is központi szerepet játszott a rádió. A médiafoglalás, mint hatalmi pozíció megszerzése volt a tét a rádió ostrománál. Nagy Imre rövid beszéde a forradalom elbukásának tragikus szimbólumává vált. Példatár: Nagy Imre rádióbeszéde</p> <p>Tanári előadás 6 perc A Kádár-rendszerben a rádiózásban és az ekkor induló MTV-ben is egyre inkább háttérbe szorul a direkt ideológia. A gulyáskommunizmus a nép jólétének és szórakozásának biztosításával erősíti hatalmát. A Magyar Rádióknak a tévékorszak konkurenciája után is megmaradó nagy kedvencei az Önök kérték című kívánságműsor és az első magyar szappanopera, a Szabó család, ami 1959. június 30-tól 2007-ig, 48 éven át volt a Magyar Rádióban hallható. 2500. adását, mely a történet befejezése volt, 2007. május 21-én adta le a Kossuth Rádió. Egy angyalföldi család életét bemutató sorozat tulajdonképpen együtt élt a Kádár-korszak emberével. A cselekményt a hallgatók egy része valóságos történelemnek képzelte, a szereplőket sokan élő személynek hitték, mivel a színészek nevét az alkotók csak a századik adás után tették közzé. Több generáció jelentős színpadi színészei vállaltak benne szerepet. Megjelentek benne az országos problémák, a napi események az úgynevezett átlagember magánéletének szűrőjén át. A hallgatók azonosultak a szereplőkkel, például pénzt gyűjtöttek az egyik főszereplő veseműtéteire. A műsor célja kezdetben a szórakoztató formába öntött társadalmi ismeretterjesztés volt, ahol maga a rádió elnöke cenzúrázta, ellenőrizte, hogy nem kerültek-e bele nemkívánatos tartalmak. Ugyanakkor a kor változásai is nyomon követhetők benne, így a kezdeti ideológikus cél mellett a köz hangulatának is kifejezőjévé vált.</p> <p>A tanár válaszol a kérdésekre (2 perc)</p>	<p>jólét és szórakozás</p> <p>Szabó család 1959-2007</p> <p>társadalmi kérdések, konkrét események a kisember nézőpontjából</p> <p>színpadi színészek</p> <p>ismeretterjesztés</p> <p>korhangulat</p>

TANULÓI TEVÉKENYSÉG	TANÁRI TEVÉKENYSÉG – SZÜKSÉGES IDŐ MUNKAFORMA – RÖGZÍTÉSRE KERÜLŐ ISMERETEK	MÓDSZERTANI MEGJEGYZÉSEK
<p>5. Feladat: SZABÓ-SHOW (5 PERC) A diákok megnézik a tv-műsor részletet, és válaszolnak a kérdésekre. (5 perc)</p> <p>Milyen régi és új tömegszórakoztatási formák kapcsolódnak össze? (cirkusz, rádiós sorozat, tv-show) Milyen televíziós műsortípus előzményét láthatjuk? (A híres vendéget szerepeltető show)</p> <p>WERKFILM (15 PERC) A diákok megnézik a filmeket és megfogalmazzák spontán benyomásaikat.</p>	<p>Tv-műsor közös megbeszéléssel (5 perc) Nézzetek meg egy részletet a MTV-adásából! (ld. példatár)</p> <p>Nézzetek meg két kisfilmet a Szabó családról! (8 perc) - A Szabó család Szentendrén - A Szabó család 1978-ban Mi az, ami újdonság volt a rádiós technológiát illetően? Jellemző-e a saját korára a rádióműsor?</p>	<p>Kötetlenebb megbeszélés, amelyben a diákok saját érdeklődésük alapján nyilváníthatnak meg.</p>
<p>HÁZI FELADATOK: Hasonlítsd össze a Szabó családot egy mai szappanoperával az alábbi kérdések segítségével! Mennyire tükröződnek benne társadalmi kérdések és események? Vezető színpadi színészek játszanak-e bennük? Hétköznapi emberekről szól-e, akikkel könnyű azonosulni? Milyen témákat igyekeznek elkerülni a készítőik és milyen témák szerepelnek gyakran?</p>		
<p>FELHASZNÁLT IRODALOM: Jostein Gripsrud: Médiakultúra, médiatársadalom, ÚMK, 2007,51-56 Bajomi Lázár Endre: Média és társadalom, Antenna, 2006, 121-126 http://www.mediakutato.hu/cikk/2010_01_tavasz/02_szabo_csalad</p> <p>KÉPEK, HANGZÓ ANYAGOK ÉS FILMEK FORRÁSAI: Sztálin-beszéd: http://www.bibl.u-szeged.hu/bibl/mil/ww2/doksi/sztalin/sztalin01.html A király beszéde: http://youtu.be/ljrn_PAzGQ 6:3 Hobo és a film együtt: http://youtu.be/0k2mwjKoGLI Nagy Imre rádióbeszéde: http://youtu.be/7ave7vjAz94 A Szabó család Szentendrén: http://youtu.be/W-c8nclrw8 A Szabó család 1978-ban: http://youtu.be/ynGE77kkscQ</p>		

[7]